

O'ZBEKISTON TA'LIM TIZIMIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKCHILIGINING IJTIMOIY-IQTISODIY AHAMIYATI.

Ubaydullayeva Vasila

Mirzo Ulug'bek nomidagi

O'zbekiston Milliy universitetining Jizzax filiali o'qituvchisi

ubaydullayevavasila3110@gmail.com

Annotatsiya: *Ushbu maqolada ta'lim tizimidagi davlat-xususiy sherikchilik (DXSh) modellarining ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati, uning nazariy asoslari va amaliy tatbiq etish yo'llari tahlil qilingan. Ta'lim sohasi rivojida davlat va xususiy 12ata12r hamkorligining samaradorligi, xususan O'zbekistonda ta'lim sohasi rivojlanishidagi istiqbolli yo'nalishlari tadqiq etilgan.*

Kalit so'zlar

Davlat-xususiy sherikchilik, ta'lim tizimi, ijtimoiy-iqtisodiy samaradorlik, investitsiya, innovatsiya, raqobatbardoshlik, ta'lim sifati.

Zamonaviy ta'lim tizimini rivojlantirish davlatning eng muhim 12ata12r12ct vazifalaridan biri hisoblanadi. Biroq, faqat davlat byudjetidan ajratiladigan mablag'lar bilan ta'lim sohasini yuqori darajada rivojlantirish murakkab vazifadir. Shu sababli, ko'pgina mamlakatlarda ta'lim sohasiga investitsiyalarni jalb qilish va innovatsiyalarni joriy etishda davlat-xususiy sherikchilik (DXSh) mexanizmlari tobora ko'proq qo'llanilmoqda.

Davlat-xususiy sherikchilik – davlat va xususiy 12ata12r o'rtasidagi hamkorlikning maxsus shakli bo'lib, uning doirasida davlat va xususiy 12ata12r vakillari o'zlarining resurslarini (moliyaviy, 12ata12r12ctual, mehnat) birlashtiradi va ta'lim xizmatlarini taqdim etishda o'zaro foydali hamkorlik qiladi. Bu turdagi sherikchilik turli shakllarda amalga oshirilib, ta'lim tizimining turli bosqichlarida – maktabgacha ta'lim, umumiy o'rta, o'rta maxsus va oliy ta'lim muassasalarida qo'llanishi mumkin.

DXSh ning ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati

Davlat-xususiy sherikchiligi modeli bir qator ijtimoiy-iqtisodiy afzalliklarni ta'minlaydi. Birinchidan, xususiy 12ata12r investitsiyalari davlat byudjetidagi yukni kamaytiradi va qo'shimcha moliyaviy resurslarni jalb qilishga imkon beradi. Ikkinchidan, xususiy kompaniyalar ko'pincha yangi texnologiyalar, boshqaruv usullari va innovatsion yondashuvlarni olib keladi, bu esa ta'lim sifatini oshiradi.

Nikolova ta'kidlaganidek, "ta'lim sohasidagi DXSh modellari nafaqat moliyaviy masalalarni hal qilish, balki ta'lim tizimining umumiy samaradorligini oshirish imkoniyatini beradi". Ta'lim sohasidagi DXSh loyihalarining iqtisodiy samaradorligi quyidagi ko'rsatkichlar orqali baholanishi mumkin:

1. Loyihaga sarflangan investitsiyalar hajmi;

2. Yaratilgan yangi ish o'rinlari soni;
3. Davlat byudjetiga tushadigan soliqlar;
4. Ta'lim sifatining oshishi natijasida iqtisodiyotning turli sohalaridagi mehnat unumdorligi o'sishi.

DXSh ning asosiy modellari va shakllari

Ta'lim sohasidagi davlat-xususiy sherikchilikning bir necha asosiy modellari mavjud:

4. Konsessiya modeli

Bu modelda xususiy 13ata13r davlatga tegishli bo'lgan ta'lim muassasasini ma'lum muddatga boshqarish huquqini oladi. Xususiy kompaniya ta'lim muassasasining infrastrukturasini rivojlantirish va undan unumli foydalanish majburiyatini oladi, ammo mulk davlatniki bo'lib qoladi.

2. Loyiha moliyalashtirish modeli

Ushbu modelda xususiy investorlar ta'lim sohasidagi loyihalarni moliyalashtirishda ishtirok etadi, masalan, yangi o'quv binolarini qurish yoki ta'lim muassasalari uchun zamonaviy jihozlar sotib olish kabi.

3. Aralash modellar

Bu modelda davlat va xususiy 13ata13r ta'lim muassasasini birgalikda boshqaradi va moliyalashtiradi. Bunday modellar, ayniqsa, oliy ta'lim muassasalarida keng tarqalgan bo'lib, ularda universitet ilmiy-tadqiqot ishlarini rivojlantirish uchun xususiy kompaniyalar bilan hamkorlik qiladi.

O'zbekistonda ta'lim sohasida DXSh ning rivojlanishi

O'zbekistonda ta'lim sohasida davlat-xususiy sherikchilik mexanizmlarini rivojlantirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. 2019-yilda qabul qilingan "Davlat-xususiy sherikchilik to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni DXSh loyihalarini amalga oshirish uchun huquqiy asoslarni yaratdi .

2020-2021 yillarda O'zbekistonda bir qator maktabgacha ta'lim muassasalari va umumiy o'rta ta'lim maktablari DXSh mexanizmlari asosida qurildi va modernizatsiya qilindi. Bu loyihalar doirasida davlat binolar va jihozlarni taqdim etadi, xususiy 13ata13r esa ta'lim xizmatlarini ko'rsatadi.

Oliy ta'lim sohasida ham DXSh modellari rivojlanmoqda. Bir qator xorijiy universitetlarning filiallari ochilmoqda, bu esa davlat va xususiy 13ata13r hamkorligining yangi shaklini ifodalaydi.

DXSh ning samaradorligini oshirish yo'llari

Ta'lim sohasidagi davlat-xususiy sherikchilik samaradorligini oshirish uchun quyidagi chora-tadbirlarni amalga oshirish maqsadga muvofiq:

1. DXSh loyihalarini amalga oshirish uchun huquqiy va me'yoriy-huquqiy bazani takomillashtirish;
2. Ta'lim sohasidagi DXSh loyihalarini moliyalashtirish mexanizmlarini rivojlantirish;

3. DXSh loyihalarini amalga oshirish tajribasini xorijiy davlatlardan o'rganish;

4. Ta'lim muassasalari rahbarlari va xususiy 14ata14r vakillari uchun DXSh sohasida maxsus treninglar va seminarlar tashkil etish .

Ta'lim sohasidagi davlat-xususiy sherikchilik modellari ta'lim tizimini rivojlantirish va uning sifatini oshirishning samarali mexanizmidir. DXSh loyihalari davlat va xususiy 14ata14r resurslarini birlashtirish orqali ta'lim sohasida innovatsiyalarni joriy etish, zamonaviy ta'lim texnologiyalarini qo'llash va yuqori malakali kadrlar tayyorlashga imkon beradi.

O'zbekistonda ta'lim sohasida DXSh mexanizmlarini rivojlantirish uchun 14ata imkoniyatlar mavjud. Bu yo'nalishda olib borilayotgan ishlarni yanada kuchaytirish va takomillashtirish mamlakatimizda yuqori sifatli ta'lim tizimini shakllantirishga hissa qo'shadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Wang, L., & Xin, Y. (2021). Public-Private Partnerships in Education: Theoretical Perspectives and Practical Applications. *Journal of Education Policy*, 36(2), 218-237.

2. Robertson, S. L., & Verger, A. (2022). The Rise of Public-Private Partnerships in Education: New Directions for Educational Governance. *Educational Review*, 74(1), 65-80.

3. Nikolova, I. (2023). Economic Efficiency of Public-Private Partnerships in Education Sector. *International Journal of Economics and Education*, 9(2), 112-124.

4. Ubaydullaeva Vasila Sadullayevna-2025" ZAMONAVIY SHAROITDA DXSH ASOSIDA MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA XIZMATLAR KO'RSATISHNING INTEGRATSION JARAYONLARI" "Yashil iqtisodiyot & taraqqiyot" Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal. 2025-yil iyun 6-son 1546-1548bet

5. Ubaydullaeva Vasila Sadullayevna, Zulfakarova Liliya -2025."THE SOCIO-ECONOMIC ESSENCE AND IMPORTANCE OF PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP IN THE EDUCATION SYSTEM" *Journal of International Science Networks* , 1(5), 114-117

6. Ubaydullaeva Vasila Sadullayevna-2025 "DEVELOPMENT CHARACTERISTICS AND TRENDS IN THE PROVISION OF PRESCHOOL EDUCATION SERVICES BASED ON PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP". *MENTAL ENLIGHTENMENT SCIENTIFIC – METHODOLOGICAL JOURNAL* <https://doi.org/10.37547/mesmj-V6-I4-39>. 14.06.2025/ 379-384

7. Ubaydullaeva Vasila Sadullaevna-2024- " TA'LIM XIZMATLARI KO'RSATISH SIFATINI OSHIRISH VA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKCHILIGINI RIVOJLANTIRISH" *International Scientific and Practical Conference*, 1(2), 242-246.

8. Ubaydullaeva Vasila Sadullayevna-2024 “TA’LIM TIZIMIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIKNI RIVOJLANTIRISHNING O’ZIGA XOS XUSUSIYATLARI // “Iqtisodiy taraqqiyot va tahlil 2024.e-ISSN-2992-877X. OAV №0237 503-510 bet. 11-son (08.00.05. №11).

9. Ubaydullaeva Vasila Sadullayevna Davlat-Xususiy Sherikchiligini Tashkil Qilish Samaradorligini Oshirish.// “Raqamli iqtisodiyot” ilmiy-elektron jurnali. 2024.-ISSN-2181-4430. OAV №0237 503-510 bet. 9-son (08.00.05. №9).

10. Ubaydullaeva Vasila Sadullaevna ”Ta’lim xizmatlari ko’rsatish sifatini oshirish va davlat-xususiy sherikchiligini rivojlantirish”// “Korrupsiyasiz jamiyat - muammo va yechimlar” mavzusida 2025 yil 12 fevralda respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi 361-365

11. Sadullaevna U. V. The role of HEMIS in the management of the educational system of higher education institutions //Journal of Pedagogical Inventions and Practices. – 2023. – T. 20. – S. 19-22bet.

12. Ubaydullaeva V. UZLUKSIZ TA’LIM TIZIMIDA TA’LIMNING TEXNOLOGIYALARINI QO’LLASH MUAMMOLARI //Science technology&Digital finance. – 2023. – T. 1. – №. 3. – S. 132-143.

13. Убайдуллаева В. ФАНЛАРНИ ЎҚИТИШДА ИННОВАЦИОН ЁНДАШУВ //Академические исследования в современной науке. – 2023. – Т. 2. – №. 14. – S. 134-137.

14. Ubaydullaeva V. Digitization-an important “Driver” of the development of New Uzbekistan //Информатика и инженерные технологии. – 2023. – Т. 1. – №. 2. – S. 173-176.

15. Ubaydullaeva, V. (2024).Raqamlashtirish-yangi ao‘zbekiston rivojlanishining muhim “DRIVERI”. *Science technology&Digital Finance*, 2(3), 18-22.